C/2025/3989

20.8.2025

ZALECENIE RADY

z dnia 8 lipca 2025 r.

w sprawie polityki gospodarczej, polityki społecznej, polityki zatrudnienia, polityki strukturalnej i polityki budżetowej Litwy

(C/2025/3989)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 121 ust. 2 i art. 148 ust. 4,

uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1263 z dnia 29 kwietnia 2024 r. w sprawie skutecznej koordynacji polityk gospodarczych i w sprawie wielostronnego nadzoru budżetowego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1466/97 ([1]), w szczególności jego art. 3 ust. 3,

uwzględniając zalecenie Komisji Europejskiej,

uwzględniając rezolucje Parlamentu Europejskiego,

uwzględniając konkluzje Rady Europejskiej,

uwzględniając opinię Komitetu ds. Zatrudnienia,

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Finansowego,

uwzględniając opinię Komitetu Ochrony Socjalnej,

uwzględniając opinię Komitetu Polityki Gospodarczej,

a także mając na uwadze, co następuje:

Kwestie ogólne

(1) W rozporządzeniu (UE) 2024/1263, które weszło w życie w dniu 30 kwietnia 2024 r., wskazano, że celem ram zarządzania gospodarczego jest wspieranie zdrowych i stabilnych finansów publicznych oraz zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu i odporności poprzez reformy i inwestycje, a także zapobieganie nadmiernym deficytom publicznym. Rozporządzenie stanowi, że Rada i Komisja prowadzą wielostronny nadzór w kontekście europejskiego semestru zgodnie z celami i wymogami określonymi w TFUE. Europejski semestr obejmuje, w szczególności, formułowanie zaleceń dla poszczególnych krajów i nadzór nad ich wdrażaniem. Rozporządzenie promuje także poczucie odpowiedzialności za politykę budżetową na szczeblu krajowym i koncentruje się na perspektywie średniookresowej tej polityki, a jednocześnie na skuteczniejszym i spójniejszym egzekwowaniu przepisów. Każde państwo członkowskie ma obowiązek przedłożyć Radzie i Komisji krajowy średniookresowy plan budżetowo-strukturalny zawierający jego zobowiązania dotyczące polityki budżetowej, reform i inwestycji, obejmujący okres cztero- lub pięcioletni, w zależności od długości kadencji parlamentarnej w tym państwie członkowskim. Ścieżka wydatków netto ([2]) przewidziana w tych planach musi spełniać wymogi określone w rozporządzeniu, w tym wymogi dotyczące wprowadzenia lub utrzymania prawdopodobnej tendencji spadkowej długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do końca okresu dostosowawczego lub utrzymania długu na ostrożnym poziomie poniżej 60 % produktu krajowego brutto (PKB) oraz sprowadzenia lub utrzymania deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych poniżej określonej w Traktacie wartości odniesienia wynoszącej 3 % PKB, w średnim okresie. W przypadku gdy państwo członkowskie zobowiąże się do wdrożenia odpowiedniego pakietu reform i inwestycji zgodnie z kryteriami określonymi w rozporządzeniu, okres dostosowawczy może zostać przedłużony o maksymalnie trzy lata.

([1]) Dz.U. L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Wydatki netto zgodnie z definicją w art. 2 pkt 2 rozporządzenia (UE) 2024/1263: „wydatki netto" oznaczają wydatki publiczne po skorygowaniu o: (i) wydatki z tytułu odsetek, (ii) działania dyskrecjonalne po stronie dochodów, (iii) wydatki na programy unijne w pełni kompensowane dochodami z funduszy unijnych, (iv) krajowe wydatki na współfinansowanie programów finansowanych przez Unię, (v) cykliczne elementy wydatków na zasiłki dla bezrobotnych oraz (vi) działania jednorazowe i inne działania tymczasowe.

(2) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 ([3]), którym ustanowiono Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności („RRF"), weszło w życie w dniu 19 lutego 2021 r. RRF zapewnia państwom członkowskim wsparcie finansowe służące realizacji reform i inwestycji, tworząc w ten sposób impuls fiskalny finansowany przez Unię. Zgodnie z priorytetami europejskiego semestru na rzecz koordynacji polityki gospodarczej RRF przyczynia się do odbudowy gospodarczej i społecznej, pobudzając jednocześnie zrównoważone reformy i inwestycje, które promują w szczególności zieloną i cyfrową transformację oraz zwiększają odporność gospodarek państw członkowskich. Pomaga również wzmocnić finanse publiczne oraz pobudzić wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy w średnim i długim okresie, a także zwiększyć spójność terytorialną wewnątrz Unii i wspierać dalsze wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych.

(3) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/435 ([4]) („rozporządzenie w sprawie REPowerEU"), które zostało przyjęte w dniu 27 lutego 2023 r., ma na celu stopniowe redukowanie zależności Unii od importu paliw kopalnych z Rosji. Pomaga to osiągać bezpieczeństwo energetyczne i dywersyfikować dostawy energii w Unii przy jednoczesnym zwiększeniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii, zdolności magazynowania energii oraz efektywności energetycznej.

(4) W dniu 14 maja 2021 r. Litwa przedłożyła Komisji swój krajowy plan odbudowy i zwiększania odporności, zgodnie z art. 18 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/241. Na podstawie art. 19 tego rozporządzenia Komisja oceniła adekwatność, skuteczność, efektywność oraz spójność planu odbudowy i zwiększania odporności, zgodnie z wytycznymi dotyczącymi oceny określonymi w załączniku V. W dniu 28 lipca 2021 r. Rada przyjęła decyzję wykonawczą zatwierdzającą ocenę planu odbudowy i zwiększania odporności Litwy ([5]), którą to decyzję zmieniono dnia 9 listopada 2023 r. zgodnie z art. 18 ust. 2 w celu zaktualizowania maksymalnego wkładu finansowego z tytułu bezzwrotnego wsparcia finansowego, a także w celu włączenia rozdziału REPowerEU ([6]). Uruchomienie transz jest uzależnione od przyjęcia przez Komisję decyzji – zgodnie z art. 24 ust. 5 – stwierdzającej, że Litwa osiągnęła w zadowalający sposób odpowiednie kamienie milowe i wartości docelowe określone w decyzji wykonawczej Rady. Osiągnięcie w zadowalający sposób wymaga, aby działania związane z uprzednio osiągniętymi kamieniami milowymi i wartościami docelowymi dotyczącymi tej samej reformy lub inwestycji nie zostały odwrócone.

(5) W dniu 8 lipca 2025 r. Rada, na podstawie zalecenia Komisji, przyjęła zalecenie w sprawie zatwierdzenia krajowego średniookresowego planu budżetowo-strukturalnego Litwy ([7]). Plan został złożony zgodnie z art. 11 i art. 36 ust. 1 lit a) rozporządzenia (UE) 2024/1263 obejmuje okres od 2025 r. do 2029 r. i przedstawia dostosowanie fiskalne rozłożone na cztery lata.

(6) W dniu 26 listopada 2024 r. Komisja przyjęła opinię w sprawie projektu planu budżetowego Litwy na 2025 r. W tym samym dniu, działając na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1176/2011 ([8]), Komisja przyjęła sprawozdanie przedkładane w ramach mechanizmu ostrzegania na 2025 r., w którym nie wskazała Litwy jako jednego z państw członkowskich, w przypadku których potrzebna będzie szczegółowa ocena sytuacji. Komisja przyjęła również zalecenie dotyczące zalecenia Rady w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro oraz wniosek dotyczący wspólnego sprawozdania o zatrudnieniu 2025, w którym przeanalizowano wdrażanie wytycznych dotyczących zatrudnienia i zasad Europejskiego filaru praw socjalnych. Rada przyjęła zalecenie w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro ([9]) w dniu 13 maja 2025 r., a wspólne sprawozdanie o zatrudnieniu – 10 marca 2025 r.

([3]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/435 z dnia 27 lutego 2023 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2021/241 w odniesieniu do rozdziałów REPowerEU w planach odbudowy i zwiększania odporności oraz zmiany rozporządzeń (UE) nr 1303/2013, (UE) 2021/1060 i (UE) 2021/1755 oraz dyrektywy 2003/87/WE (Dz.U. L 63 z 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Decyzja wykonawcza Rady z dnia 28 lipca 2021 r. w sprawie zatwierdzenia oceny planu odbudowy i zwiększania odporności Litwy (ST 10477/2021).

([6]) Decyzja wykonawcza Rady z dnia 23 listopada 2023 r. zmieniająca decyzję wykonawczą z dnia 28 lipca 2021 r. w sprawie zatwierdzenia oceny planu odbudowy i zwiększania odporności Litwy (ST 14637/2023).

([7]) Zalecenie Rady z dnia 8 lipca 2025 r. w sprawie zatwierdzenia krajowego średniookresowego planu budżetowo-strukturalnego Litwy (Dz.U. C, C/2025/3959, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3959/oj).

([8]) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1176/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania (Dz.U. L 306 z 23.11.2011, s. 25).

([9]) Zalecenie Rady z dnia 13 maja 2025 r. w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro (Dz.U. C, C/2025/2782 z 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(7) W dniu 29 stycznia 2025 r. Komisja opublikowała Kompas konkurencyjności – strategiczne ramy mające na celu zwiększenie globalnej konkurencyjności UE w ciągu najbliższych pięciu lat. W dokumencie tym wskazano trzy wymogi transformacyjne dotyczące zrównoważonego wzrostu gospodarczego: (i) innowacje, (ii) dekarbonizację i konkurencyjność oraz (iii) bezpieczeństwo. Aby zlikwidować lukę innowacyjną, UE dąży do wspierania innowacji przemysłowych, rozwoju przedsiębiorstw typu start-up za pomocą inicjatyw, takich jak unijna strategia na rzecz przedsiębiorstw typu start-up i scale-up oraz promowania wykorzystania zaawansowanych technologii, takich jak sztuczna inteligencja i informatyka kwantowa. Z myślą o bardziej zielonej gospodarce Komisja nakreśliła kompleksowy Plan działania na rzecz przystępnej cenowo energii oraz Pakt dla czystego przemysłu, dbając o to, aby przejście na czystą energię było racjonalne pod względem kosztów oraz sprzyjało konkurencyjności, zwłaszcza w sektorach energochłonnych, a także aby było motorem wzrostu. Aby ograniczyć nadmierne zależności i zwiększyć bezpieczeństwo, Unia dąży z determinacją do wzmocnienia globalnych partnerstw handlowych, dywersyfikacji łańcuchów dostaw oraz zapewnienia dostępu do surowców krytycznych i źródeł czystej energii. Priorytety te opierają się na horyzontalnych czynnikach sprzyjających, którymi są uproszczenie regulacyjne, pogłębienie jednolitego rynku, finansowanie konkurencyjności oraz unia oszczędności i inwestycji, promowanie umiejętności i wysokiej jakości miejsc pracy, a także lepsza koordynacja polityk UE. Kompas konkurencyjności został skoordynowany z europejskim semestrem i dzięki temu zapewniono spójność polityk gospodarczych państw członkowskich ze strategicznymi celami Komisji oraz jednolite podejście do zarządzania gospodarczego, wspierając tym samym zrównoważony wzrost, innowacje i odporność w całej Unii.

(8) W 2025 r. europejski semestr na rzecz koordynacji polityki gospodarczej nadal przebiega równolegle z wdrażaniem RRF. Pełne wdrożenie planów odbudowy i zwiększania odporności pozostaje nieodzowne do realizacji priorytetów politycznych w ramach europejskiego semestru, ponieważ plany te przyczyniają się do skutecznego sprostania wszystkim wyzwaniom wskazanym w odpowiednich zaleceniach dla poszczególnych krajów wydanych w ostatnich latach lub znacznej części tych wyzwań. Te zalecenia dla poszczególnych krajów pozostają aktualne również w odniesieniu do oceny planów odbudowy i zwiększania odporności, które są zmieniane zgodnie z art. 21 rozporządzenia (UE) 2021/241.

(9) Zalecenia dla poszczególnych krajów na 2025 r. obejmują główne wyzwania w zakresie polityki gospodarczej, którym nie sprostano w wystarczający sposób poprzez działania ujęte w planach odbudowy i zwiększania odporności – z uwzględnieniem odpowiednich wyzwań wskazanych w zaleceniach dla poszczególnych krajów z lat 2019–2024.

(10) W dniu 4 czerwca 2025 r. Komisja opublikowała sprawozdanie krajowe na 2025 r. dotyczące Litwy. Oceniła w nim postępy Litwy we wdrażaniu stosownych zaleceń dla tego kraju oraz podsumowała realizację planu odbudowy i zwiększania odporności przez Litwę. Na podstawie tej analizy w sprawozdaniu krajowym wskazano najpilniejsze wyzwania, przed którymi stoi Litwa. Oceniono w nim również postępy Litwy we wdrażaniu Europejskiego filaru praw socjalnych oraz w realizacji głównych celów Unii na 2030 r. dotyczących zatrudnienia, umiejętności oraz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego, a także postępy w realizacji celów ONZ w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Ocena rocznego sprawozdania z postępów

(11) W dniu 8 lipca 2025 r. Rada zaleciła następujące maksymalne stopy wzrostu wydatków netto dla Litwy: 6,1 % w 2025 r., 5,2 % w 2026 r., 4,8 % w 2027 r., 4,5 % w 2028 r. i 4,3 % w 2029 r., co odpowiada maksymalnym skumulowanym stopom wzrostu obliczonym w odniesieniu do roku 2024, wynoszącym 6,1 % w 2025 r., 11,6 % w 2026 r., 17,0 % w 2027 r., 22,3 % w 2028 r. i 27,5 % w 2029 r. W dniu 30 kwietnia 2025 r. Litwa przedłożyła również swoje roczne sprawozdanie z postępów ([10]) zawierające odpowiednie dane i prognozy dotyczące wyniku budżetowego oraz informacje na temat realizacji reform i inwestycji odpowiadających na główne wyzwania zidentyfikowane w zaleceniach dla poszczególnych krajów w ramach europejskiego semestru. Roczne sprawozdanie z postępów odzwierciedla również półroczną sprawozdawczość Litwy z postępów w realizacji planu odbudowy i zwiększania odporności, zgodnie z art. 27 rozporządzenia (UE) 2021/241.

(12) Rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie i jej reperkusje stanowią dla Unii Europejskiej wyzwanie egzystencjalne. Komisja zaleciła uruchomienie w skoordynowany sposób krajowej klauzuli wyjścia przewidzianej w pakcie stabilności i wzrostu w celu wsparcia działań UE na rzecz szybkiego i znacznego zwiększenia wydatków na obronę. Rada Europejska pozytywnie przyjęła ten wniosek w dniu 6 marca 2025 r. Na wniosek Litwy, złożony w dniu 2 maja 2025 r., Rada w 8 lipca 2025 r. na zalecenie Komisji przyjęła zalecenie zezwalające Litwie na odchylenie od zalecanych maksymalnych stóp wzrostu wydatków netto i ich przekroczenie ([11]).

([10]) Roczne sprawozdania z postępów za 2025 r. są dostępne na stronie: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([11]) Zalecenie Rady z dnia 8 lipca 2025 r. zezwalające Litwie na odchylenie od maksymalnych stóp wzrostu wydatków netto ustalonych przez Radę na podstawie rozporządzenia (UE) 2024/1263 (Uruchomienie krajowej klauzuli wyjścia) (Dz.U. C, C/2025/3969, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3969/oj).

(13) Według danych zweryfikowanych przez Eurostat ([12]) deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych Litwy, który w 2023 r. wynosił 0,7 % PKB, wzrósł do 1,3 % w 2024 r., a dług sektora instytucji rządowych i samorządowych zwiększył się z poziomu 37,3 % PKB na koniec 2023 r. do 38,2 % na koniec 2024 r. Zgodnie z obliczeniami Komisji zmiany te odpowiadają stopie wzrostu wydatków netto równej 10,7 % w 2024 r. W rocznym sprawozdaniu z postępów Litwa szacuje wzrost wydatków netto w 2024 r. na 10,5 %. Z szacunków Komisji wynika, że w 2024 r. kurs polityki fiskalnej ([13]), który obejmuje wydatki finansowane zarówno ze środków krajowych, jak i unijnych, był ekspansywny, na poziomie 1,6 % PKB.

(14) Według rocznego sprawozdania z postępów scenariusz makroekonomiczny, na którym oparto prognozy budżetowe Litwy, przewiduje wzrost realnego PKB na poziomie 2,8 % w 2025 r. i 1,5 % w 2026 r. oraz inflację HICP na poziomie 3,3 % w 2025 r. i 2,4 % w 2026 r. Według prognozy Komisji z wiosny 2025 r. realny PKB wzrośnie o 2,8 % w 2025 r. i 3,1 % w 2026 r., a inflacja HICP wyniesie 2,6 % w 2025 r. i 1,2 % w 2026 r.

(15) W rocznym sprawozdaniu z postępów przewiduje się, że deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrośnie do 2,8 % PKB w 2025 r., natomiast relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB ma wzrosnąć do 42,4 % do końca 2025 r. Zmiany te odpowiadają wzrostowi wydatków netto o 9,9 % w 2025 r. W prognozie Komisji z wiosny 2025 r. przewiduje się deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w wysokości 2,3 % PKB w 2025 r. Wzrost deficytu w 2025 r. odzwierciedla głównie wzrost wydatków publicznych na świadczenia społeczne, inwestycje publiczne, zużycie pośrednie, koszty związane z zatrudnieniem i wydatki z tytułu odsetek. Według obliczeń Komisji zmiany te odpowiadają wzrostowi wydatków netto o 9,0 % w 2025 r. Te prognozy wzrostu wydatków netto, które są niższe od przedstawionych w rocznym sprawozdaniu z postępów, oraz różnica między wynikiem sektora instytucji rządowych i samorządowych prognozowanym przez Komisję a prognozą Litwy wynikają z niższych prognozowanych wydatków tego sektora na zużycie pośrednie i inwestycje w prognozie Komisji z wiosny 2025 r. Na podstawie szacunków Komisji przewiduje się, że w 2025 r. kurs polityki fiskalnej, który obejmuje wydatki finansowane zarówno ze środków krajowych, jak i unijnych, będzie ekspansywny, na poziomie 1,7 % PKB. Według prognozy Komisji z wiosny 2025 r. relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB ma wzrosnąć do 41,2 % do końca 2025 r. Wzrost relacji długu do PKB w 2025 r. odzwierciedla głównie deficyt budżetowy, a także wartości rezydualne zmiany długu.

(16) Według prognozy Komisji z wiosny 2025 r. wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych wynoszące 1,2 % PKB mają być finansowane w 2025 r. za pomocą bezzwrotnego wsparcia („dotacji") z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, podczas gdy w 2024 r. finansowane w ten sposób wydatki wynosiły 0,5 % PKB. Wydatki finansowane za pomocą bezzwrotnego wsparcia w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności umożliwiają realizację wysokiej jakości inwestycji i reform zwiększających produktywność bez wywierania bezpośredniego wpływu na saldo i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych Litwy.

(17) Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych na obronę na Litwie wyniosły 1,8 % PKB w 2021 r., 2,1 % PKB w 2022 r. i 2,5 % PKB w 2023 r. ([14]) Według prognozy Komisji z wiosny 2025 r. wydatki na obronę mają wynieść 2,8 % PKB w 2024 r. i 3,2 % PKB w 2025 r. Stanowi to wzrost o 1,4 punktu procentowego PKB w porównaniu z 2021 r. Litwa szacuje, że wydatki na obronę wyniosą 2,8 % PKB w 2024 r. i 3,3 % PKB w 2025 r. Okres, w którym uruchomiona zostaje krajowa klauzula wyjścia (2025–2028), umożliwia Litwie zmianę priorytetów wydatków sektora instytucji rządowych i samorządowych lub zwiększenie dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych, tak aby trwale wyższe wydatki na obronę nie zagrażały stabilności finansów publicznych w perspektywie średniookresowej.

(18) Według prognozy Komisji z wiosny 2025 r. wydatki netto na Litwie mają wzrosnąć wzrosną o 9,0 % w 2025 r. Na podstawie prognozy Komisji z wiosny 2025 r. przewiduje się, że wzrost wydatków netto Litwy w 2025 r. przekroczy zalecaną maksymalną stopę wzrostu, co stanowi odchylenie ([15]) o 1,0 % PKB w 2025 r. Z obecnych prognoz dotyczących wydatków na obronę wynika jednak, że przewidywane odchylenie mieści się w granicach elastyczności krajowej klauzuli wyjścia.

([12]) Eurostat-Euro Indicators [Wskaźniki dotyczące euro, Eurostat], 22.4.2025 r.

([13]) Kurs polityki fiskalnej jest zdefiniowany jako miara rocznej zmiany sytuacji budżetowej sektora instytucji rządowych i samorządowych. Służy on do oceny impulsu dla gospodarki wynikającego z polityk fiskalnych, zarówno tych finansowanych ze środków krajowych, jak i z budżetu UE. Miernikiem kursu polityki fiskalnej jest różnica między (i) potencjalnym wzrostem w perspektywie średnioterminowej a (ii) zmianą poziomu wydatków pierwotnych po skorygowaniu o działania dyskrecjonalne po stronie dochodów oraz z uwzględnieniem wydatków finansowanych z bezzwrotnego wsparcia (dotacji) w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz innych funduszy unijnych.

([14]) Eurostat, wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych według klasyfikacji funkcji sektora instytucji rządowych i samorządowych (COFOG). Ze względu na różnice metodyczne między definicją stosowaną przez COFOG i NATO wydatki oparte na definicji COFOG mogą różnić się od wydatków opartych na definicji NATO.

([15]) Począwszy od 2026 r. wartości te pojawią się na rachunku kontrolnym ustanowionym art. 22 rozporządzenia (UE) 2024/1263.

(19) Roczne sprawozdanie z postępów nie zawiera prognoz budżetowych na okres po 2025 r. Przy uwzględnieniu środków z zakresu polityki znanych w dniu, w którym przypada data graniczna prognozy, deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2026 r. przewidziany w prognozie Komisji z wiosny 2025 r. ma wynieść 2,3 % PKB. Zmiany te odpowiadają wzrostowi wydatków netto o 5,8 % w 2026 r. Na podstawie szacunków Komisji przewiduje się, że w 2026 r. kurs polityki fiskalnej, który obejmuje wydatki finansowane zarówno ze środków krajowych, jak i unijnych, będzie neutralny. Prognozowana przez Komisję relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB ma wzrosnąć do 43,9 % do końca 2026 r. Wzrost relacji długu do PKB w 2026 r. odzwierciedla głównie ujemny wynik sektora instytucji rządowych i samorządowych oraz wartości rezydualne zmiany długu.

Główne wyzwania polityczne

(20) Wydatki publiczne na usługi użyteczności publicznej i ochronę socjalną na Litwie należą do najniższych w UE, co ogranicza terminowy i równy dostęp do opieki zdrowotnej, ochrony socjalnej oraz wysokiej jakości usług administracji publicznej. W 2023 r. wydatki na ochronę socjalną wyniosły 14,0 % PKB, czyli były nieco ponad pięć punktów procentowych niższe od średniej unijnej, która w 2023 r. wyniosła 19,2 %. Ponadto efektywność wydatków na ochronę socjalną – w szczególności na strategie dotyczące chorób i niepełnosprawności – wydaje się ograniczona. W 2023 r. Litwa przeznaczyła 3,7 % PKB na świadczenia i działania związane z chorobami oraz niepełnosprawnością, co stanowi czwarty najwyższy wskaźnik w UE. Pomimo podobnej częstości występowania niepełnosprawności (27,4 % całkowitej populacji Litwy w 2023 r. wobec 26,8 % w UE – w oparciu o wskaźnik ograniczeń w codziennej aktywności, GALI) Litwa odnotowała jednak trzeci najwyższy w UE wskaźnik zagrożenia ubóstwem wśród osób z niepełnosprawnością w 2023 r. Kolejnym poważnie niedofinansowanym obszarem polityki jest opieka zdrowotna, która uplasowała się na szóstym miejscu od końca w UE pod względem poziomu finansowania ze środków sektora instytucji rządowych i samorządowych – 5,3 % PKB w porównaniu ze średnią unijną wynoszącą 7,4 % w 2023 r. Skutkami niedostatecznych środków finansowych na opiekę zdrowotną są wysoki poziom niezaspokojonych potrzeb w zakresie opieki medycznej, szczególnie w przypadku grup ludności o niskich dochodach, duża zależność od płatności własnych pacjentów oraz niemożność zaoferowania konkurencyjnych wynagrodzeń i warunków zatrudnienia pracownikom ochrony zdrowia. Ogólne usługi użyteczności publicznej (takie jak ogólne usługi administracji państwowej i gminnej) również są niedofinansowane – w 2023 r. uplasowały się na trzecim miejscu od końca w UE pod względem finansowania (3,4 % PKB, wobec średniej unijnej wynoszącej 5,9 %).

(21) Zgodnie z art. 19 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/241 i kryterium 2.2 określonym w załączniku V do tego rozporządzenia plan odbudowy i zwiększania odporności zawiera obszerny zestaw wzajemnie wzmacniających się reform i inwestycji, które mają zostać wdrożone do 2026 r. Spodziewane jest, że przyczynią się one do skutecznego sprostania wszystkim wyzwaniom wskazanym w odpowiednich zaleceniach dla poszczególnych krajów lub znacznej części tych wyzwań. Ze względu na te napięte ramy czasowe dokończenie skutecznej realizacji planu odbudowy i zwiększania odporności, w tym rozdziału REPowerEU, jest nieodzowne dla zwiększenia długoterminowej konkurencyjności Litwy dzięki zielonej i cyfrowej transformacji, przy jednoczesnym zapewnieniu sprawiedliwości społecznej. W komunikacie Komisji pt. „NextGenerationEU – droga do 2026 r." przyjętym dnia 4 czerwca 2025 r. sprecyzowano harmonogram mający zastosowanie w kontekście zakończenia funkcjonowania Instrumentu i – aby zmaksymalizować wdrażanie do dnia 31 sierpnia 2026 r. – przedstawiono wskazówki dla państw członkowskich, m.in. co do możliwości dalszego usprawniania krajowych RRP, określono warianty do rozważenia przy zmianach tych planów oraz podkreślono, jak ważne jest, by starannie wspólnie zaplanować z wyprzedzeniem przedłożenie ostatnich wniosków o płatność w 2026 r. Litwa poczyniła już postępy w realizacji reform i inwestycji przewidzianych w jej planie odbudowy i zwiększania odporności. Aby móc zrealizować do sierpnia 2026 r. zobowiązania przewidziane w planie odbudowy i zwiększania odporności, Litwa musi przyspieszyć realizację reform i inwestycji, stawiając czoła istniejącym wyzwaniom, takim jak ograniczona współpraca między organami na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Systematyczne angażowanie władz lokalnych i regionalnych, partnerów społecznych, społeczeństwa obywatelskiego i innych odpowiednich zainteresowanych stron pozostaje nieodzowne do zapewnienia szerokiego poczucia odpowiedzialności za pomyślną realizację planu odbudowy i zwiększania odporności.

(22) Na Litwie przyspieszyło wdrażanie programów polityki spójności, które obejmują wsparcie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) oraz Funduszu Spójności (FS). Ważne jest kontynuowanie wysiłków, aby zapewnić szybkie wdrożenie tych programów i zarazem zmaksymalizować ich skutki w praktyce. Litwa podejmuje już działania w ramach swoich programów polityki spójności, aby pobudzać konkurencyjność i wzrost przy jednoczesnym zwiększaniu spójności społecznej. Jednocześnie Litwa nadal stoi w obliczu wyzwań, w tym związanych ze zwiększaniem konkurencyjności, odpornością gospodarczą i społeczną oraz zwalczaniem dysproporcji regionalnych, przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, poprawą jakości opieki zdrowotnej, integracją grup defaworyzowanych na rynku pracy, a także z podażą umiejętności – zwłaszcza w kontekście jej położenia na wschodniej granicy Unii. Zgodnie z art. 18 rozporządzenia (UE) 2021/1060 w ramach przeglądu śródokresowego programów polityki spójności Litwa jest zobowiązana dokonać przeglądu poszczególnych programów, biorąc pod uwagę między innymi wyzwania wskazane w zaleceniach krajowych z 2024 r. We wnioskach Komisji przyjętych w dniu 1 kwietnia 2025 r. ([16]) przedłużono – w odniesieniu do każdego programu –

([16]) Wniosek dotyczący ROZPORZĄDZENIA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY zmieniającego rozporządzenia (UE) 2021/1058 i (UE) 2021/1056 w odniesieniu do środków szczególnych mających na celu sprostanie strategicznym wyzwaniom w kontekście przeglądu śródokresowego – COM(2025) 123 final.

termin przedłożenia oceny wyników przeglądu śródokresowego na okres po dniu 31 marca 2025 r. Zapewniono w nich także mechanizmy elastyczności, aby pomóc przyspieszyć wdrażanie programów i zachęcić państwa członkowskie do przeznaczania zasobów polityki spójności na pięć strategicznych obszarów priorytetowych dla Unii, którymi są konkurencyjność w dziedzinie technologii strategicznych, obronność, mieszkalnictwo, odporność wodna i transformacja energetyczna, a także na inwestycje w umiejętności w sektorach priorytetowych, przy czym programy EFS+ powinny nadal koncentrować się na osobach znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji.

(23) Platforma na rzecz Technologii Strategicznych dla Europy (STEP) zapewnia możliwość inwestowania w kluczowe priorytety strategiczne UE przez zwiększanie konkurencyjności UE. Środki ze STEP są przekazywane za pośrednictwem 11 istniejących funduszy UE. Państwa członkowskie też mogą wnosić wkład do programu InvestEU, wspierając inwestycje w obszarach priorytetowych. Litwa może optymalnie wykorzystać te inicjatywy, aby wspierać rozwój lub tworzenie technologii krytycznych, w tym czystych i zasobooszczędnych technologii.

(24) Oprócz wyzwań gospodarczych i społecznych uwzględnionych w planie odbudowy i zwiększania odporności oraz w ramach innych funduszy UE Litwa powinna skutecznie sprostać pozostałym wyzwaniom, które dotyczą poprawy dostępu do finansowania dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), stymulowania rozwoju regionalnego, zwiększania efektywności energetycznej i wykorzystania energii odnawialnej, poprawy funkcjonowania systemów ochrony socjalnej i opieki zdrowotnej, a także zniwelowania dysproporcji w edukacji i umiejętnościach istotnych z perspektywy rynku pracy.

(25) Wzrost gospodarczy Litwy jest ograniczany przez restrykcyjne warunki udzielania pożyczek oraz ograniczone wykorzystanie finansowania zewnętrznego, a dodatkowym czynnikiem pogłębiającym te negatywne skutki są rosnące zagrożenia geopolityczne w regionie. Litewski sektor bankowy jest wysoce skoncentrowany i cechuje się wysokim oprocentowaniem kredytów oraz rygorystycznymi wymogami dotyczącymi zabezpieczeń. Według stanu na 2024 r. 13,7 % przedsiębiorstw nadal miało trudności w dostępie do finansowania, co znajduje odzwierciedlenie w niskiej relacji kredytów bankowych do PKB, wynoszącej 33,5 %, wobec średniej unijnej na poziomie 74,5 %. Ponadto litewskie rynki kapitałowe wciąż są słabo rozwinięte – charakteryzują się ograniczoną głębokością, działalnością i płynnością. Na koniec 2024 r. kapitalizacja rynku akcji wyniosła 5,9 % PKB, co stanowiło wartość znacznie poniżej średniej unijnej wynoszącej 69,3 %, a w zakresie zewnętrznego finansowania, które jest już ograniczone, przedsiębiorstwa nadal polegają na pośrednictwie bankowym, zamiast pozyskiwać środki poprzez emisję akcji i obligacji. To poleganie na tradycyjnej bankowości ogranicza możliwości inwestycyjne i zmniejsza zainteresowanie inwestorów. Pomimo pewnych pozytywnych sygnałów w sektorze kapitału wysokiego ryzyka, w którym przedsiębiorstwa typu start-up pozyskały 292 mln EUR w 2023 r., inwestycje na niepublicznym rynku kapitałowym nadal pozostają poniżej standardów UE.

(26) Planowane zmiany w systemie emerytalnym drugiego filaru stwarzają ryzyko związane z dalszym rozwojem litewskich rynków kapitałowych. Litewskie Ministerstwo Zabezpieczenia Społecznego i Pracy przedstawiło propozycję zniesienia automatycznego zapisu uczestników do systemu emerytalnego drugiego filaru, przechodząc tym samym na model „opt-in", a także wprowadzenia daleko idących możliwości wycofania się z systemu na łagodnych warunkach. Obecnie litewskie fundusze drugiego filaru zgromadziły oszczędności w wysokości około 9,1 mld EUR (11,6 % PKB), z czego około 1 mld EUR zainwestowano na rynku krajowym. Model opt-in w połączeniu z innymi środkami z zakresu polityki prawdopodobnie doprowadzi do spadku poziomu oszczędności na Litwie, co może osłabić rozwój rynków kapitałowych i utrudnić dostęp do finansowania.

(27) Na Litwie odnotowuje się niski poziom działalności innowacyjnej – kraj ten plasuje się poniżej średniej unijnej pod względem różnych wskaźników dotyczących badań naukowych i innowacji. Intensywność badań i rozwoju na Litwie (około 1 % PKB) pozostaje znacznie poniżej średniej unijnej (2,25 %), głównie ze względu na niski poziom inwestycji przedsiębiorstw w badania i rozwój, które w 2023 r. spadły do 0,44 % PKB – co jest wynikiem trzykrotnie mniejszym od średniej unijnej. Podobnie liczba zgłoszeń patentowych jest wciąż trzykrotnie niższa od średniej unijnej. Zachęty do prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej na Litwie, w tym odliczenia podatkowe i stawki obniżone, miały ograniczony wpływ, a MŚP korzystały z nich w niewielkim stopniu. W szczególności małe i nowo utworzone przedsiębiorstwa często nie są wystarczająco rentowne, aby skorzystać z tych zachęt, lub decydują się na uniknięcie obciążeń administracyjnych związanych z ubieganiem się o nie i kwalifikowaniem się do ich uzyskania. Istnieje potrzeba dokonania przeglądu i usprawnienia systemu zachęt w celu zwiększenia ich atrakcyjności i dostępności dla MŚP oraz wsparcia prywatnych inwestycji w badania i rozwój.

(28) Wskaźnik publiczno-prywatnych wspólnych publikacji naukowych na Litwie pozostaje jednym z najniższych w UE w ostatnim dziesięcioleciu, co świadczy o słabych powiązaniach między środowiskiem naukowym a przedsiębiorstwami. Ważnym czynnikiem jest rozdrobniona baza naukowa na Litwie – działalność badawcza prowadzona jest na różnych uniwersytetach i w wielu małych kolegiach, które często nie mają możliwości uczestniczenia w projektach biznesowych. Chociaż trwa reorganizacja kolegiów, nie istnieją żadne zachęty finansowe dla uniwersytetów do łączenia zasobów w celu zacieśnienia współpracy badawczej. Należy zapewnić takie zachęty, aby zoptymalizować sieć uniwersytetów i osiągnąć wystarczającą skalę dla doskonałości naukowej, co z kolei ułatwiłoby współpracę między środowiskiem naukowym a przedsiębiorstwami.

(29) W ciągu ostatnich kilku lat liczba osób podejmujących naukę na poziomie pomaturalnym, zwłaszcza w dziedzinach takich jak inżynieria i produkcja, znacznie spadła, co zwiększyło niedobór wykwalifikowanej siły roboczej. Rząd litewski podjął kroki w celu rozwiązania tego problemu, lecz nadal można zaobserwować niedopasowanie umiejętności – 76 % przedsiębiorstw wskazuje na brak odpowiednio wykwalifikowanych pracowników jako przeszkodę dla inwestycji długoterminowych.

(30) Na Litwie utrzymują się dysproporcje regionalne, które pogłębiają się wskutek rozbieżnych tendencji w zakresie wydajności pracy. W latach 2014–2024 wydajność ta wzrosła o około 20 % w Wilnie i innych dużych obszarach miejskich, podczas gdy w bardziej odległych okręgach – jedynie o 7 %, co zwiększa różnice w PKB na mieszkańca, innowacyjności oraz zatrudnieniu wysoko wykwalifikowanych pracowników. Sektor zaawansowanych technologii odpowiada za 10 % całkowitego zatrudnienia w Wilnie, w porównaniu z zaledwie 2,7 % w pozostałych częściach kraju. Regiony miejskie przyciągają wysoko wykwalifikowaną siłę roboczą oraz inwestycje o wysokiej wartości dodanej, podczas gdy reszta kraju pozostaje w dużej mierze zdominowana przez mikroprzedsiębiorstwa działające w sektorach osiągających słabe wyniki, co ogranicza efekt mnożnikowy wydajności i lokalne przychody podatkowe, a tym samym utrudnia odległym gminom skuteczne świadczenie wysokiej jakości usług opieki zdrowotnej, edukacji i innych usług użyteczności publicznej. Litwa ma możliwość poprawy połączeń regionalnych, przyciągnięcia inwestycji i wzmocnienia współpracy międzygminnej. Ukierunkowane strefy przemysłowe, konkurencyjne zachęty i specjalistyczne programy szkoleniowe okazały się skuteczne w przyciąganiu inwestycji zagranicznych i tworzeniu wysokiej jakości miejsc pracy. Przegląd ram prawnych i instytucjonalnych dotyczących współpracy międzygminnej oraz wyjaśnienie strategii regionalnych – przy ściślejszej współpracy między gminami, instytucjami rządowymi na szczeblu centralnym, organizatorami kształcenia i przedsiębiorstwami – przyczyniłoby się do modernizacji regionalnej bazy ekonomicznej, przyciągnięcia inwestorów strategicznych i poprawy świadczenia usług użyteczności publicznej w poszczególnych regionach.

(31) Litwa nadal pozostaje zależna od importowanej energii pomimo znaczącego wzrostu produkcji energii ze źródeł odnawialnych. W 2023 r. – pomimo postępów osiągniętych w ostatnich latach – jej zależność od importu paliw kopalnych wyniosła 68 %, czyli była wyższa od średniej unijnej wynoszącej 58,3 %. Jeżeli chodzi o energię elektryczną dostępną na potrzeby zużycia końcowego, w 2023 r. import netto wyniósł 62,4 %, co stanowi drugi co do wielkości udział w UE. Jednocześnie w 2024 r. kraj ten zwiększył moce wytwórcze o 1 724 MW (+ 59,6 %), głównie dzięki energii słonecznej (+93 %) i wiatrowej (+42 %). W związku z tym sieć elektroenergetyczna musi szybko dostosować się do przyłączania nowych źródeł. Chociaż Litwa poczyniła postępy w upraszczaniu procedur wydawania pozwoleń, budowa nowej infrastruktury sieciowej – niezbędnej do zwiększenia przepustowości sieci i ułatwienia dostępu – nadal zajmuje znacznie więcej czasu niż rozwój nowych mocy wytwórczych czy zapotrzebowania.

(32) Trzy czwarte litewskich zasobów budowlanych wybudowano przed 1992 r., co skutkuje niską efektywnością energetyczną i wysokim zużyciem energii, głównie ze względu na zapotrzebowanie na ogrzewanie i chłodzenie, które odpowiadają za 80 % całkowitego zużycia energii. Pomimo znacznych starań w ostatnich latach – w tym renowacji zwiększających efektywność energetyczną i wsparcia fiskalnego na rzecz zmniejszenia kosztów energii gospodarstw domowych – ubóstwo energetyczne na Litwie nadal należy do najwyższych w UE – w 2024 r. 18 % gospodarstw domowych nie było w stanie odpowiednio ogrzać swoich domów, co stanowi niemal dwukrotność średniej unijnej wynoszącej 9,2 %. W związku z tym Litwa może poprawić efektywność energetyczną domów, co mogłoby zmniejszyć zużycie energii pierwotnej i ubóstwo energetyczne. Ostatnio Litwa podjęła działania na rzecz zmniejszenia obniżek podatku akcyzowego od paliw kopalnych, zwiększenia podatku akcyzowego od olejów gazowych, węgla, koksu i lignitu, wprowadzenia podatku akcyzowego na torf używany do ogrzewania oraz uwzględnienia składnika dwutlenku węgla w stawkach podatku akcyzowego od produktów energetycznych. Niemniej jednak nadal odnotowuje się znaczne dopłaty do paliw kopalnych i nie ma planów ich stopniowego wycofania przed 2030 r. W pierwszej kolejności można by wycofać zwłaszcza te dopłaty do paliw kopalnych, które nie rozwiązują w ukierunkowany sposób problemu ubóstwa energetycznego ani rzeczywistych kwestii bezpieczeństwa energetycznego, są przeszkodą dla elektryfikacji i nie mają zasadniczego znaczenia dla konkurencyjności przemysłu. Na Litwie dotacje do paliw kopalnych, takie jak obniżony podatek akcyzowy od gazu ziemnego wykorzystywanego do ogrzewania przez przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe oraz obniżona stawka podatku od wartości dodanej na ogrzewanie pomieszczeń mieszkalnych, są nieefektywne ekonomicznie, utrwalają zależność od paliw kopalnych i zniechęcają do elektryfikacji sektora mieszkaniowego.

(33) Litwa stoi w obliczu utrzymujących się wyzwań związanych z przejściem na gospodarkę o obiegu zamkniętym. W 2023 r. wskaźnik powtórnego wykorzystania materiałów wyniósł zaledwie 3,9 %, czyli trzy razy mniej od średniej unijnej wynoszącej 11,8 %, i był jednym z pięciu najniższych wskaźników w UE. Chociaż Litwa jest w dużym stopniu zależna od importowanych surowców, ich źródła są stosunkowo zróżnicowane. Niemniej jednak ślad materiałowy tego kraju, wynoszący 22,7 ton na osobę, jest znacznie wyższy od średniej unijnej wynoszącej 14 ton na osobę, a produkcja przemysłowa generuje około jedną trzecią więcej emisji gazów cieplarnianych niż średnia unijna (360 g/EUR w porównaniu z 270 g/EUR w ekwiwalencie dwutlenku węgla) pomimo znacznych postępów poczynionych w ciągu ostatniego dziesięciolecia. W związku z tym uzasadnione jest przejście na bardziej zasobooszczędny model o obiegu zamkniętym.

(34) Stara i zanieczyszczająca środowisko flota samochodów na Litwie pozostaje jednym z głównych źródeł wysokiej emisji gazów cieplarnianych i utrudnia osiągnięcie celów w zakresie redukcji zanieczyszczenia powietrza. W 2023 r. 77,1 % samochodów prywatnych miało ponad 10 lat, co czyni litewską flotę jedną z najstarszych w UE. Jednocześnie jedynie 8,2 % nowo zarejestrowanych pojazdów w 2023 r. stanowiły pojazdy z zasilaniem akumulatorowym, w porównaniu ze średnią unijną wynoszącą 14,5 %, co świadczy o powolnym przechodzeniu na transport bezemisyjny. Litwa należy również do państw o najniższych podatkach transportowych opartych na paliwach kopalnych w UE i jest jednym z nielicznych państw, które nie wprowadziły corocznego podatku od zanieczyszczeń generowanych przez samochody. Brak takiego podatku, w połączeniu z wolno rozwijającą się publiczną infrastrukturą ładowania, osłabia zachęty do przechodzenia na bardziej zrównoważony, niskoemisyjny transport. Tymczasem transport publiczny pozostaje słabo skoordynowany i nieatrakcyjny zarówno dla przewoźników, jak i dla pasażerów, a jego poziom wykorzystania jest najniższy w UE; w 2022 r. 92,9 % podróży pasażerskich odbywało się samochodem. Gminy w dużej mierze pozostawione są same sobie w kwestii rozwoju własnych systemów transportowych, co skutkuje nierównomiernym rozwojem oraz brakiem połączeń międzygminnych i intermodalnych, brakiem możliwości planowania podróży oraz innych usług kluczowych dla pasażerów.

(35) Litewski system opieki zdrowotnej charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem liczby zgonów możliwych do uniknięcia dzięki interwencji medycznej i profilaktyce oraz przeciętnym dalszym trwaniem życia w momencie urodzenia poniżej średniej unijnej. Wśród wyników opieki zdrowotnej w tym kraju można również dostrzec wyższą od średniej unijnej liczbę zgonów wśród osób w wieku produkcyjnym, a znaczna część ludności stoi w obliczu wyzwań związanych z dostępem do wysokiej jakości usług medycznych. Jest to związane z ograniczonym zakresem usług profilaktycznej i podstawowej opieki zdrowotnej. W porównaniu z innymi państwami członkowskimi UE Litwa przeznacza mniejszą część wydatków publicznych na opiekę zdrowotną, co skutkuje nieproporcjonalnym obciążeniem finansowym obywateli, którzy pokrywają znaczną część kosztów opieki zdrowotnej z opłat własnych, pogłębiając nierówności społeczno-ekonomiczne w zakresie efektów zdrowotnych. Ponadto krajowy system opieki zdrowotnej zmaga się z niedoborem pracowników sektora zdrowia, zwłaszcza na obszarach wiejskich, gdzie pustynie medyczne i starzejąca się kadra pielęgniarska wpływają na dostęp do usług opieki zdrowotnej. Litwa mogłaby skorzystać z: (i) działań mających na celu przyciągnięcie większej liczby pracowników sektora zdrowia w celu zwiększenia ich dostępności; oraz (ii) inwestycji mających na celu zwiększenie dostępu do podstawowej i profilaktycznej opieki zdrowotnej.

(36) Powszechny system edukacji na Litwie stoi w obliczu utrzymujących się wyzwań, w tym różnic w wynikach uczniów między obszarami miejskimi a wiejskimi. Niedobory nauczycieli, spotęgowane starzeniem się siły roboczej, utrudniają zapewnienie wysokiej jakości i efektywnej edukacji. W 2022 r. niemal 40 % nauczycieli kształcenia ogólnego miało co najmniej 55 lat, co stanowi najwyższy odsetek w UE. Atrakcyjność zawodu nauczyciela pozostaje niska, także ze względu na nieadekwatne struktury wynagrodzeń i brak uznania wcześniejszego doświadczenia. Poprawa wynagrodzeń początkowych i zmniejszenie luk w edukacji między obszarami miejskimi i wiejskimi mogłyby pomóc w przyciąganiu i zatrzymywaniu większej liczby nauczycieli. Jednocześnie niskie dopasowanie kształcenia i szkolenia zawodowego oraz szkolnictwa wyższego do potrzeb rynku pracy, a także fragmentacja prognozowania zapotrzebowania na umiejętności przyczyniają się do powstawania niedopasowania umiejętności na rynku pracy. W badaniu na temat inwestycji przeprowadzonym w 2024 r. przez Europejski Bank Inwestycyjny 76 % przedsiębiorstw wskazało niedostępność wykwalifikowanych pracowników jako długoterminową barierę dla inwestycji.

(37) Współistnienie pewnego poziomu utrzymującego się bezrobocia i niedoborów siły roboczej w niektórych sektorach, takich jak opieka zdrowotna, administracja publiczna, transport i finanse, sugeruje również, że obecne ramy w zakresie zmiany i podnoszenia kwalifikacji są nieefektywne. Upowszechnienie edukacji dorosłych, w tym wśród osób bezrobotnych, osób o niskich umiejętnościach zawodowych i innych słabszych grup społecznych, ma zasadnicze znaczenie dla rozwiązania problemu niedopasowania umiejętności i niedoboru kwalifikacji, natomiast rozwój umiejętności ekologicznych wspiera zieloną transformację Litwy. Ponadto w 2023 r. mniej niż 5 % osób zarejestrowanych w urzędach pracy korzystało ze środków państwowych mających pomóc im w znalezieniu pracy (środki z zakresu aktywnej polityki rynku pracy). Odsetek ten na Litwie od lat jest niski, co przypisuje się także ograniczonemu wykorzystaniu tych środków wśród osób bezrobotnych, zwłaszcza z grup defaworyzowanych. Lepsze dostosowanie oferowanego wsparcia do indywidualnych potrzeb oraz inne zachęty do uczestnictwa mogłyby zwiększyć odsetek osób bezrobotnych objętych aktywnymi politykami rynku pracy.

(38) Nierówności dochodowe i ubóstwo na Litwie wciąż są na wysokim poziomie. Dochód brutto na Litwie jest jednym z najbardziej nierównomiernie rozłożonych w UE, a skuteczność obecnego systemu podatkowego i świadczeń socjalnych w zmniejszaniu nierówności dochodowych i ubóstwa pozostaje w tyle za średnią unijną. W rezultacie w 2024 r. nierówności dochodowe po odliczeniu podatków i świadczeń socjalnych nadal należały do najwyższych w UE, a ponad jedna piąta ludności Litwy żyła poniżej progu zagrożenia ubóstwem. Szczególnie dotknięte są słabsze grupy społeczne, takie jak osoby bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami i osoby starsze (65+). Pomimo poprawy adekwatności świadczeń emerytalnych osoby starsze nadal narażone są na znaczne zagrożenie ubóstwem, przy czym problem ten dotyczy szczególnie kobiet. Nierówność płci w zakresie ubóstwa wśród osób starszych w 2024 r. była znaczna, a wskaźnik zagrożenia ubóstwem był znacznie wyższy wśród kobiet niż wśród mężczyzn. Jeden z najwyższych wskaźników zagrożenia ubóstwem odnotowuje się wśród osób z niepełnosprawnościami (38,2 %; średnia unijna: 20,7 %), co odzwierciedla ich niskie wskaźniki zatrudnienia, przy czym luka w zatrudnieniu

osób z niepełnosprawnościami na Litwie należy do największych w UE. Niska adekwatność rent inwalidzkich jeszcze bardziej pogłębia ten problem. Mieszkalnictwo socjalne również nadal jest słabo rozwinięte, a obywatele oczekują na mieszkania socjalne średnio od pięciu do sześciu lat. Sprostanie tym wyzwaniom przyczyniłoby się także do wsparcia pozytywnej konwergencji społecznej zgodnie z analizą dotyczącą poszczególnych państw, przeprowadzoną na drugim etapie przez służby Komisji zgodnie z ramami konwergencji społecznej ([17]).

(39) W kontekście bliskich powiązań między gospodarkami państw członkowskich należących do strefy euro i ich wspólnego wkładu w funkcjonowanie unii gospodarczej i walutowej Rada zaleciła w 2025 r. państwom członkowskim będącym członkami strefy euro podjęcie działań, w tym poprzez ich plany odbudowy i zwiększania odporności, w celu wdrożenia zalecenia dotyczącego polityki gospodarczej strefy euro na 2025 r. W przypadku Litwy zalecenia 2, 3, 4 i 6 mają pomóc we wdrożeniu pierwszego zalecenia dla strefy euro, które dotyczy konkurencyjności, zalecenia 3, 4, 5 i 6 – we wdrożeniu drugiego zalecenia dla strefy euro, które dotyczy odporności, a zalecenia 1 i 5 – we wdrożeniu trzeciego zalecenia dla strefy euro, które dotyczy stabilności makroekonomicznej i finansowej, określonych w zaleceniu na 2025 r.,

NINIEJSZYM ZALECA Litwie podjęcie w latach 2025 i 2026 działań mających na celu:

1. Zwiększenie ogólnych wydatków na obronę i bezpieczeństwo i wzmocnienie ogólnej gotowości obronnej, przy zapewnieniu stabilności długu zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej z dnia 6 marca 2025 r. Przestrzeganie maksymalnych stóp wzrostu wydatków netto, zaleconych przez Radę w dniu 8 lipca 2025 r., przy jednoczesnym wykorzystaniu, w ramach krajowej klauzuli wyjścia, możliwości zwiększonych wydatków na obronę. Zapewnienie dostatecznych środków finansowych na opiekę zdrowotną, ochronę socjalną i ogólne usługi użyteczności publicznej. Poprawę przestrzegania przepisów prawa podatkowego i rozszerzenie bazy podatkowej o źródła, które wywierają mniej szkodliwy wpływ na wzrost gospodarczy.

2. Przyspieszenie realizacji planu odbudowy i zwiększania odporności, w tym rozdziału REPowerEU, z uwagi na terminy na dokończenie reform i inwestycji mające zastosowanie na mocy rozporządzenia (UE) 2021/241. Przyspieszenie wdrażania programów polityki spójności (EFRR, FST, EFS+, FS), w stosownych przypadkach z wykorzystaniem możliwości wynikających z przeglądu śródokresowego. Optymalne wykorzystanie unijnych instrumentów, w tym możliwości poprawy konkurencyjności, jakie oferują Program InvestEU i Platforma na rzecz Technologii Strategicznych dla Europy.

3. Poprawę dostępu do finansowania dla małych i średnich przedsiębiorstw, w tym przez pobudzanie konkurencji w zakresie usług finansowych i uczestnictwa w rynkach finansowych w drodze ułatwiania wykorzystywania oszczędności do celów inwestycyjnych. Ułatwianie inwestycji w badania naukowe i rozwój oraz wspieranie zdolności innowacji, w tym przez przegląd i usprawnienie istniejących bodźców podatkowych w odniesieniu do badań naukowych i rozwoju, wzmocnienie zdolności instytucjonalnych i strukturalnych instytucji szkolnictwa wyższego i instytutów badawczych, w szczególności w drodze ulepszenia sieci uniwersytetów w celu wspierania powiązań między biznesem a nauką oraz zachęcania do podejmowania nauki na poziomie pomaturalnym w dziedzinach nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki (STEM). Rozwiązanie problemu dysproporcji regionalnych przez poprawę ram prawnych i instytucjonalnych w celu promowania współpracy międzygminnej i rozwoju lokalnych klastrów, aby przyciągnąć inwestycje do regionów, oraz w celu poprawy świadczenia usług użyteczności publicznej, w tym koordynacji tras i rodzajów transportu publicznego.

4. Dalsze zmniejszanie zależności od paliw kopalnych i importowanej energii oraz zapewnienie wystarczającej przepustowości i dostępu do sieci elektroenergetycznej w celu utrzymania szybkiego tempa wdrażania energii ze źródeł odnawialnych. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków w celu ograniczenia ubóstwa energetycznego oraz dalsze podejmowanie działań na rzecz stopniowego wycofywania nieukierunkowanych dopłat do paliw kopalnych, w szczególności dotacji na ogrzewanie. Zwiększenie produktywności zasobów w celu osiągnięcia postępów na drodze ku gospodarce o obiegu zamkniętym przez skoncentrowanie się na efektywnym gospodarowaniu zasobami oraz transformacji i dekarbonizacji produkcji przemysłowej. Zwiększenie wykorzystania publicznego i zrównoważonego transportu.

5. Zwiększenie odporności systemu opieki zdrowotnej i poprawę efektów zdrowotnych przez zwiększenie dostępu do podstawowej i profilaktycznej opieki zdrowotnej oraz zwiększenie dostępności pracowników sektora zdrowia. Rozwiązanie problemu nierówności dochodowych, ubóstwa i wykluczenia społecznego przez zwiększenie zasięgu, adekwatności i skuteczności systemu ochrony socjalnej, poprawę struktury systemu podatkowego, poprawę dostępu do mieszkań socjalnych i ich jakości oraz zwiększenie adekwatności emerytur, przy jednoczesnym utrzymaniu stabilności systemu emerytalnego.

([17]) SWD(2025)95 – Analiza dotycząca poszczególnych państw, przeprowadzona na drugim etapie zgodnie z ramami konwergencji społecznej, 2025.

6. Poprawę jakości, równości i efektywności powszechnego systemu edukacji, w szczególności eliminowanie różnic w osiągnięciach edukacyjnych między obszarami miejskimi i wiejskimi, przy jednoczesnym zwiększeniu atrakcyjności zawodu nauczyciela w celu rozwiązania problemu utrzymujących się niedoborów i starzenia się siły roboczej. Rozwiązanie problemu niedopasowania umiejętności przez lepsze dostosowanie szkolnictwa wyższego do potrzeb rynku pracy, zachęcanie do nabywania umiejętności ekologicznych, doskonalenie edukacji dorosłych, w tym osób bezrobotnych, osób o niskich umiejętnościach zawodowych i innych słabszych grup społecznych, oraz zwiększenie zasięgu aktywnych polityk rynku pracy, także dzięki usprawnionym zachętom do uczestnictwa.

Sporządzono w Brukseli dnia 8 lipca 2025 r.

W imieniu Rady

Przewodnicząca

S. LOSE